

ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ FREDERICK 2023-2024

«Δημώνασσα»

Επιμέλεια: Βασιλική Καραγκούνη, Επίκουρη Καθηγήτρια,
Πρόεδρος του Τμήματος Νομικής του Πανεπιστημίου Frederick

 Frederick University

Copyright © 2024, FREDERICK UNIVERSITY
Λευκωσία – Λεμεσός 2023-2024

Τεχνητή νοημοσύνη στην πολιτική δίκη

Γιώργος Τ. Χριστοφίδης, μέλος του Ειδικού Διδακτικού προσωπικού του Πανεπιστημίου Frederick και Διδακτορικός Φοιτητής στο Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου, Δικηγόρος και συνέταιρος στην Ορφανίδης, Χριστοφίδης & Συνεργάτες ΔΕΠΕ

Εισαγωγή

Χωρίς αμφιβολία μια από τις βασικότερες σύγχρονες δυνάμεις της τεχνολογικής επανάστασης αποτελεί η τεχνητή νοημοσύνη, η οποία εμφανίζεται ως η πιο θεαματική και εντυπωσιακή. Η Τεχνητή Νοημοσύνη δημιουργεί νέες δυναμικές και δυνατότητες διευρύνοντας αλλά και εξελίσσοντας το πλαίσιο δράσης του ανθρώπου προκαλώντας ωστόσο απαιτήσεις, ανησυχίες και δισταγμούς για τα μοντέλα διακυβέρνησης του περιβάλλοντος των νέων τεχνολογιών και το πλαίσιο δράσης των κανόνων δικαίου,²²⁵ ιδιαίτερα δε όταν εισβάλλει ή εισχωρεί στη σφαίρα και στο σύστημα δικαιοσύνης ενεργά και καθοριστικά.

Είναι ξεκάθαρο ότι η εξέλιξη της τεχνολογίας με την πάροδο του χρόνου έχει καταστεί αναπόσπαστο μέρος της σύγχρονης καθημερινής ζωής. Από την άλλη τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης παρά το ότι αναγνωρίζονται ότι μπορούν να βοηθήσουν στη ταχύτητα και να δώσουν λύσεις στις εργασίες, μπορούν να παρέχουν αρκετές διευκολύνσεις στους πολίτες, Δικηγόρους και Δικαστές, εντούτοις προκαλούν εφησυχασμό έως και άρνηση στη χρήση τους λόγω της αντίληψης που δημιουργείται στην αυτοματοποίηση των δικαιοσύνης συστημάτων. Η αυτοματοποίηση των συστημάτων στον τομέα της δικαιοσύνης διαμορφώνει δικαιοσύνη χωρίς τον άνθρωπο και το ανθρώπινο στοιχείο.

Τι είναι Τεχνητή Νοημοσύνη;

Στην προσπάθεια που κατέβαλαν καθηγητές Μαθηματικών, της Ηλεκτρονικής και της Ψυχολογίας να μελετήσουν τη δυνατότητα χρήσης των υπολογιστών ως προς την προσομοίωση της ανθρώπινης νοημοσύνης είναι που πλάστηκε ο όρος Τεχνητή Νοημοσύνη.²²⁶ Ο McCarthy που θεωρείται ο «πατέρας της τεχνητής νοημοσύνης» το 1956 ανέφερε πως «τεχνητή νοημοσύνη είναι η επιστήμη και η μηχανική κατασκευής έξυπνων μηχανών» που στοχεύει στην επίλυση προβλημάτων και στην επίτευξη στόχων με τους ανθρώπους και όχι στην απόλυτη μίμηση του ανθρώπινου νου.²²⁷

Υπάρχουν όμως και άλλες απόψεις οι οποίες διατυπώνουν ένα αντίθετο ορισμό της έννοιας της τεχνητής νοημοσύνης και υποστηρίζουν ότι η τεχνητή νοημοσύνη είναι ο κλάδος της επιστήμης ο οποίος αποσκοπεί στην επίλυση προβλημάτων μέσω της μίμησης της ανθρώπινης συμπεριφοράς με τεχνητά μέσα.

---

²²⁵ Δ.Ι. Κουκιάδης, Η Τεχνητή Νοημοσύνη ως μια μετασχηματιστική διαδικασία του δικαίου τεχνολογία, Οκτώβριος 2019.

²²⁶ Κανέλος Ι Λεωνίδας, Εφαρμογές Τεχνητής Νοημοσύνης στο δίκαιο & στη δικαστική πρακτική, Νομική Βιβλιοθήκη 2020.

²²⁷ McCarthy, What Is Artificial Intelligence? Νοέμβριος 2004.

Στον Ευρωπαϊκό Χάρτη Δεοντολογίας για την χρήση της τεχνητής νοημοσύνης στα δικαστικά συστήματα και στο περιβάλλον τους, η τεχνητή νοημοσύνη ορίζεται «ένα σύνολο επιστημονικών μεθόδων, θεωριών και τεχνικών, με σκοπό να αναπαράγουν, μέσω μιας μηχανής, τις γνωστικές ικανότητες των ανθρώπων».²²⁸ Η ικανότητα λοιπόν ενός υπολογιστή μέσω των εργαλείων της τεχνητής νοημοσύνης, όπως είναι οι αλγόριθμοι-τα συστήματα βασισμένων στη γνώση (Knowledge Based Systems)-ευφυείς πράκτορες (intelligent agents)-νευρωνικά δίκτυα- μηχανική μάθηση (machine learning)-ρομποτική, δημιουργούν τη δυναμική στη διεκπεραίωση εργασιών και εντολών με τρόπο αντίστοιχο με εκείνον που ο ανθρώπινος εγκέφαλος εκτελεί όμοιες λειτουργίες.

Σήμερα όμως, με την ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας η ιδέα που έθετε τους κανόνες συλλογισμού να μιμούνται τον ανθρώπινο συλλογισμό έχουν εγκαταλειφθεί και η θέση τους πλέον έχει αντικαταστήσει η μηχανική μάθηση.

Η μηχανική μάθηση (machine learning) είναι ένας τομέας της επιστήμης των υπολογιστών στον οποίο προγράμματα υπολογιστή μαθαίνουν εμπειρικά. Καθιστά «δυνατή τη δημιουργία ενός μαθηματικού μοντέλου από δεδομένα, ενσωματώνοντας ένα μεγάλο αριθμό παραμέτρων που δεν είναι γνωστές εκ των προτέρων. Οι παράμετροι διαμορφώνονται σταδιακά κατά τη διάρκεια της φάσης της εκμάθησης, στην οποία χρησιμοποιούνται σύνολα εκπαιδευτικών δεδομένων για να βρεθούν και να ομοδοποιηθούν συνδέσεις. Οι διαφορετικές μέθοδοι μηχανικής μάθησης επιλέγονται από τους σχεδιαστές ανάλογα με τη φύση των δραστηριοτήτων που πρέπει να ολοκληρωθούν. Διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: επιβλεπόμενη από τον άνθρωπο μάθηση, μη επιβλεπόμενη μάθηση και ενισχυόμενη μάθηση».²²⁹

Στις 30 Νοεμβρίου 2022 η τεχνολογική επανάσταση αποτύπωσε τον ορισμό της τεχνητής νοημοσύνης όταν κυκλοφορεί για πρώτη φορά από την OpenAI με τη βοήθεια της Microsoft το ChatGPT.

Το Chat GPT είναι ουσιαστικά ένα εργαλείο υπό μορφή chat, επεξεργασίας της φυσικής γλώσσας (natural language processing - NLP Tool) το οποίο επιτρέπει στους ανθρώπους να επικοινωνούν με τον υπολογιστή με τρόπους που προσομοιάζει την ανθρώπινη συνομιλία. Ορισμένα από τα χαρακτηριστικά του είναι να απαντά σε επόμενες ερωτήσεις, να αμφισβητεί, να απορρίπτει ακατάλληλες ερωτήσεις και να παραδέχεται κάποιο λάθος του, σύμφωνα με το πώς περιγράφει το γλωσσικό της μοντέλο. Το ουσιαστικό είναι πως οι απαντήσεις που δίνει είναι συνεκτικές και μοιάζουν πραγματικά με ανθρώπινες ακόμα και όταν το ερώτημα γίνεται υποκειμενικό.

Τεχνητή Νοημοσύνη στην Πολιτική Δίκη

Στο σύστημα δικαιοσύνης γενικότερα υπάρχουν κατηγοριοποιήσεις σύμφωνα με τις παρεχόμενες υπηρεσίες και ο βαθμός χρήσης της ΤΝ διαφοροποιείται σημαντικά ανάλογα με τις εφαρμογές. Ενδεικτικά οι βασικές κατηγορίες είναι:

---

²²⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης (CEPEJ), Ευρωπαϊκός Χάρτης Δεοντολογίας για τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης στα δικαστικά συστήματα και στο περιβάλλον τους, Παράρτημα III , 2018 σελ. 99.

²²⁹ Βλέπε ανωτέρω σελ. 96.

- Εξελιγμένες μηχανές αναζήτησης νομολογίας
- Διαδικτυακή (Online) ή ηλεκτρονική επίλυση διαφορών
- Συνδρομή στη σύνταξη προσχεδίων αποφάσεων (ανωνυμοποιημένων ή ψευδοποιημένων αποφάσεων)
- Ανάλυση (Προβλεπτική Δικαιοσύνη- Predictive Justice)
- Κατηγοριοποίηση Συμβάσεων σύμφωνα με τα διάφορα κριτήρια και ανίχνευση μη συμβατικών ρητρών)
- Chatbots (εφαρμογές συνομιλίας με τον χρήστη) για την ενημέρωση των διαδίκων ή την υποστήριξη τους στη δικαστική διαδικασία.

Η πολιτική δικονομία και κατ' επέκταση η πολιτική δίκη παρουσιάζεται συμβατή με τις εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης. Η παρουσία της τεχνητής νοημοσύνης στην αστική δικαιοσύνη είναι ήδη αισθητή σε διάφορες χώρες όπως τις ΗΠΑ, ΗΒ, Καναδά, Αυστραλία και σε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η αιτιολόγηση για την συμβατότητα της Τεχνητής Νοημοσύνης με την πολιτική Δίκη οφείλεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός ότι η διαδικασία ενώπιον της Αστικής Δικαιοδοσίας είναι κατά κανόνα έγγραφη και απαιτεί αριθμό εγγραφών αποδείξεων.

Η σημαντικότερη μορφή είναι του e-discovery γνωστή ως ηλεκτρονική αποκάλυψη:
e-Discovery – Ηλεκτρονική Αποκάλυψη

Η έννοια της ηλεκτρονικής αποκάλυψης αφορά μέρος της γενικότερης διαδικασίας της αποκάλυψης εγγράφων, διαδικασία και όρος του κοινοδικαίου βάσει της οποίας οι διάδικοι καλούνται σε στάδιο πριν την ακροαματική διαδικασία να αποκαλύψουν μεταξύ τους τα έγγραφα τα οποία προτίθενται να χρησιμοποιήσουν κατά την ακροαματική διαδικασία προς απόδειξη των ισχυρισμών τους και εδραίωση των αξιώσεων τους. Περαιτέρω επιβάλλεται προς εξοικονόμηση του κόστους της διαδικασίας αλλά και προς αποφυγή του αιφνιδιασμού αντιδίκου με τρόπο που να διευκολύνεται η ταχύτητα της διαδικασίας.

Η Τεχνητή Νοημοσύνη παρέχει στους διαδίκους τη δυνατότητα να επεξεργαστούν μεγάλο όγκο πληροφοριών και αρχείων ως επίσης και την πρόσβαση σε αποδεικτικά στοιχεία τα οποία υπό άλλες συνθήκες δεν θα ήταν προσβάσιμα διότι είναι ηλεκτρονικά αποθηκευμένα αρχεία διαφόρων τύπων.

Αποτελεί βασική προϋπόθεση της διαδικασίας ότι οι Διάδικοι θα πρέπει να συμφωνήσουν για την υπαγωγή τους αλλά απαιτείται η συνεργασία τους καθ' όλη τη διάρκεια της εφαρμογής του. Συμφωνείται περαιτέρω μεταξύ των μερών η τοποθεσία, ο τύπος των ηλεκτρονικών δεδομένων που θα αποθηκεύσει κάθε διάδικος, ο τρόπος ανάκτησης των δεδομένων και η μορφή που θα ανταλλάσσονται μεταξύ τους. Ακολουθεί στο επόμενο στάδιο η χρήση ενός λογισμικού που εξυπηρετεί στον εντοπισμό και στην αξιολόγηση των κρίσιμων αρχείων ενώ εκείνα που κρίνονται τελικά ως ασήμαντα έγγραφα φυλάγονται σε προσβάσιμα για τους διαδίκους χώρο για σκοπούς διαφάνειας και μη απόκρυψης τους.

Νομολογία

Παραθέτω πρώτη την Αγγλική Απόφαση λόγω συγγένειας του Δικαιού συστήματος με την χώρα μας αλλά και λόγω του Μέρους του Κανονισμού Πολιτικής Δικονομίας Μέρος 31που εφαρμόστηκε στη διαδικασία και εφαρμόζεται από την 1.9.2023 και στην Κύπρο, χωρίς όμως την ενσωμάτωση της Πρακτικής Οδηγίας που εκδόθηκε ειδικά γι' αυτή τη διαδικασία. Στην απόφαση λοιπόν **Pyrrho Investments Ltd a.o. V MWB Property Ltd a.o. (High Court)** η επίδικη διαφορά αφορούσε ισχυρισμούς για παράβαση καθήκοντος προσφοράς διοικητικών υπηρεσιών ή υπηρεσιών εμπιστευτικής φύσεως (breach of fiduciary duty) με χρηματικό αντικείμενο GBP28.5. Σ' αυτή την υπόθεση τα διάδικα Μέρη συμφώνησαν μεταξύ τους τη χρήση προγνωστικής ή προβλεπτική κωδικοποίηση (predictive coding) με τη χρήση ειδικού λογισμικού εργαλείου. Ο Master Mathews που αποφάσισε στην εν λόγω υπόθεση, επέτρεψε την χρήση αυτού του εργαλείου για την ηλεκτρονική αποκάλυψη και επιθεώρηση 3 εκατομμυρίων εγγράφων, εγχείρημα το οποίο δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί υπό άλλες περιστάσεις ή θα απαιτούσε τεράστιο χρόνο που θα δημιουργούσε τεράστια καθυστέρηση και ασύμφορες δαπάνες. Να σημειωθεί πως η απόφαση αυτή έδωσε τη δυνατότητα στην έκδοση Οδηγίας Πρακτικής για τα θέματα με αναδρομική ισχύ.

Ο Master Mathews παραπέμποντας στην απόφαση **Moore V Publicis Groupe (2014)** των ΗΠΑ και στην απόφαση του Ιρλανδικού Δικαστηρίου **Irish Bank Resolution Corporation Ltd V Quinn (2015)** όπου αποφασίστηκαν αντίστοιχα η χρήση λογισμικού (Bail II) για την προγνωστική κωδικοποίηση εξέδωσε την απόφαση του αιτιολογώντας την στη βάση συγκεκριμένων λόγων:

- (1) Η εμπειρία σε άλλες δικαιοδοσίες απέδειξε ότι η προγνωστική κωδικοποίηση μπορεί να είναι χρήσιμη στις ανάλογες υποθέσεις.
- (2) Δεν υπήρχαν στοιχεία που να δεικνύουν ότι τα λογισμικά προγνωστικής κωδικοποίησης οδηγούν σε λιγότερη ακριβή αποκάλυψη εγγράφων, αντιθέτως η εμπειρία σε άλλες χώρες όπως τις ΗΠΑ επιδεικνύουν το αντίθετο ήτοι μεγαλύτερη ακρίβεια.
- (3) Υπάρχει μεγαλύτερη συνέπεια στη χρήση του λογισμικού από συγκεκριμένο Δικηγόρο που χειρίζεται την υπόθεση παρά την κατανομή σε δεκάδες Δικηγόρους την υποχρέωση όπως μελετήσουν συγκεκριμένα έγγραφα.
- (4) Δεν υπάρχει τίποτε στους Κανονισμούς Πολιτικής Δικονομίας που να απαγορεύουν τη χρήση αυτών των λογισμικών.
- (5) Ο αριθμός ηλεκτρονικών εγγράφων που δυνατό να θεωρηθούν σχετικά και πιθανά για αποκάλυψη στην παρούσα περίπτωση είναι τεράστιος , άνω των 3 εκ.
- (6) Η δαπάνη της συμβατικής επιθεώρησης των εγγράφων θα εξυπακούει τεράστια δαπάνη, οπότεν θα ήταν παράλογο να αποφασιστεί κάτι τέτοιο.
- (7) Το χρηματικό αντικείμενο της επίδικης διαφοράς είναι μεγάλο και η χρήση του λογισμικού προς επίτευξη του συγκεκριμένου σκοπού είναι αναλογικό.
- (8) Υπάρχει διαθέσιμος χρόνος μέχρι την ακρόαση της υπόθεσης .

(9) Οι διάδικοι έχουν συμφωνήσει για τη χρήση συγκεκριμένου λογισμικού και στον τρόπο χρήσης του για την επίτευξη του σκοπού.

Ο Master Mathews καταληκτικά σημειώνει: « *Whether it would be right for approval to be given in other cases will, of course, depend upon the particular circumstances obtaining in them.*» σε ελεύθερη μετάφραση «*Εάν θα υπάρξει έγκριση όμοιων αιτημάτων σε άλλες υποθέσεις, αυτό θα εξαρτηθεί στα συγκεκριμένα γεγονότα και περιστάσεις της κάθε περίπτωσης.*»

Παράλληλα στην υπόθεση **David Brown V BCA Trading Ltd, High Court**,²³⁰ το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάνθηκε πως «*το κόστος της μη αυτόματης αναζήτησης θα ήταν τεράστιο, ανερχόμενο σε πολλά εκατομμύρια λίρες τουλάχιστον, επομένως μια πλήρης αυτόματη αναθεώρηση κάθε εγγράφου θα ήταν παράλογη σύμφωνα με την παράγραφο 25 της Πρακτικής Οδηγίας B στο Μέρος 31, τουλάχιστον όταν υπάρχει μια κατάλληλη αυτοματοποιημένη εναλλακτική με χαμηλότερο κόστος.*» Στην υπόθεση αυτή η επίδικη διαφορά αφορούσε διαφορά μεταξύ μετόχων στην οποία ο απαιτητής διεκδικούσε ανάκτηση ποσού GBP 20,000.0000.00. Ο όγκος των εγγράφων ήταν περίπου 500,000 και παρουσιάστηκε μαρτυρία από πραγματογνώμονα στην οποία αναφέρθηκε πως η χρήση τεχνητής νοημοσύνης αντί της συμβατικής αναζήτησης των λέξεων θα εξοικονομούσε σημαντικό χρόνο και θα μείωνε το κόστος από 338,000 στις 132,000GBP. Η διάκριση από την προηγούμενη νομολογία ήταν η ένσταση ενός εκ των διαδίκων στην αίτηση η οποία βασίστηκε στη θέση ότι πρόκειται για νέα τεχνολογία η οποία ήταν δυνατό να μην ήταν όσο αποτελεσματική όσο η συμβατική διαδικασία. Πάρα ταύτα το αίτημα εγκρίθηκε στη βάση της Πρακτικής Οδηγίας αλλά και στο πλαίσιο της προηγούμενης νομολογίας της Pyrrho.²³¹

Ανάλογη είναι και η απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Ιρλανδίας το οποίο αποφάσισε στην υπόθεση **Irish Bank Resolution Corporation Ltd & Others V Sean Quinn & Others**²³², ότι η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης θα συντόμευε τη διαδικασία ενώπιον και θα εξοικονομούσε σε μεγάλο βαθμό τα δικαστικά έξοδα, στη βάση της μαρτυρίας εμπειρογνώμονα, ο οποίος σημείωσε ότι θα χρειαζόνταν το κόστος 10 αναθεωρητών και 113 ημέρες αναθεώρησης, ενώ το κόστος θα ανερχόταν σε €220,000.

Στον Καναδά και μετά την έκδοση απόφασης στην υπόθεση **Haghshenas V Canada (Minister of Citizenship and Immigration) 2023**,²³³ στην οποία μέρος της έκδοσης της απόφασης λήφθηκε με τη βοήθεια λογισμικού βασισμένου σε τεχνητή νοημοσύνη γνωστό ως “Chinook” αξιολογώντας τη λογική και δίκαιη προσέγγιση του λειτουργού το Δικαστήριο αποδεχόμενο το εργαλείο αυτό σημείωσε τα εξής:

«... *the Applicant submits that the Decision is based on artificial intelligence generated by Microsoft in the form of Chinook software. However the evidence is that the Decision was made by Visa Officer and not by software. I agree that the Decision had input assembled by artificial intelligence, but it seems to me that the Court is to look the record and the Decision and determine its reasonableness...*»

---

²³⁰ David Brown V BCA Trading Ltd, High Court, Case No. CR-2016-000997.

²³¹ Duncan Travis, Predictive Coding endorsed again by English High Court, 29.6.2016.

²³² 2015 IEHC 175, 3.3.2015.

²³³ 2023 FC 464, Federal Court, 31.3.2023.

Ακολούθησαν της απόφασης αυτής Οδηγίες Πρακτικής από το Δικαστήριο της Μανιτόμπας του Καναδά²³⁴ και του Δικαστηρίου του Yukon²³⁵ στις οποίες σημειώνεται η ανάγκη διαφάνειας των εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης που δυνατό να χρησιμοποιήθηκαν καθότι υπάρχουν νομικές επιφυλάξεις ως προς τη βασιμότητα και αξιοπιστία των πληροφοριών που τυγχάνουν σε κάθε περίπτωση επεξεργασίας. «*Artificial intelligence is rapidly developing. Cases in other jurisdictions have arisen where it has been used for legal research or submission in Court. There are legitimate concerns about the reliability and accuracy of the information generated from the use of artificial intelligence. As a result if any counsel or party relies on artificial intelligence (such as Chat Gpt or any other artificial intelligence platform) for their legal research or submissions in any matter and in any form before the Court, they must advise the Court of the tool used and for what purpose.*»

Στην Αυστραλία επίσης στην υπόθεση **Mc Connell Dowell Constructions (Aust) Pty V Santam Ltd & Others**²³⁶ επιτράπηκε η χρήση της προγνωστικής κωδικοποίησης στη διαδικασία αποκάλυψης.

Πρόβλεψη Δικαστικών Αποφάσεων

Έχουν προκύψει σειρά μελετών και ερευνών για το Ε.Δ.Α.Δ. και ιδιαίτερα εξαιτίας του μεγάλου όγκου των υποθέσεων που υποβάλλονται ετήσια (50,000) περίπου που δημιουργεί καθυστέρηση στη διαδικασία και εξελικτικά στην εκδίκαση τους. Οι έρευνες οι οποίες ξεκίνησαν το 2016,²³⁷ η πρώτη ήταν συλλογική εργασία, βασιζόμενη σε ποιοτικά στοιχεία κατέδειξε ότι πρότυπα (patterns) οδηγούν τις δικαστικές αποφάσεις σε συγκεκριμένα αποτελέσματα. Συγκεκριμένα κατέδειξε ότι από τα πραγματικά γεγονότα των υποθέσεων αυτών υπάρχει ισχυρή δυνατότητα πρόβλεψης του αποτελέσματος της αίτησης.

Η προσέγγιση αυτή προκάλεσε την αντίδραση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ)²³⁸ του Συμβουλίου της Ευρώπης που σημειώνει πως δεν θα πρέπει να υποβαθμίζονται οι φιλόδοξες προσπάθειες και δυνατότητες των τεχνολογιών και η ανάγκη εφαρμογής τους αλλά θα πρέπει υπάρχουν εγγυήσεις σε σχέση με τη δεοντολογία, διαφάνεια και δίκαιη μεταχείριση κατά τη χρήση της με τρόπο όπου στο μέλλον θα μπορεί να γίνει δυνατή η συνεισφορά της τεχνητής νοημοσύνης στη λήψη και στην πρόβλεψη δικαστικών αποφάσεων.²³⁹

Ακολούθησε μελέτη του Πανεπιστημίου Trinity²⁴⁰ η οποία κατέδειξε πως σε περίπτωση που τα πρότυπα θα χρησιμοποιούνταν σε αποφάσεις του ΕΔΑΔ τότε 30% των υποθέσεων θα ήταν λανθασμένες αλλά σημείωσε πως τα μοντέλα αυτά θα

---

²³⁴ Practice Direction Court of King's Bench of Manitoba, 23.6.2023.

²³⁵ Practice Direction General 29 , Use of Artificial Intelligence, 26.6.2023.

²³⁶ 2016 VSC 734.

²³⁷ Predicting judicial decision of the ECHR: a Natural Language Processing Perspective, Aletras, etal 2016, Peer J Comput. Sci. 2e:93.

²³⁸ Ευρωπαϊκός Χάρτης Δεοντολογίας για τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης στα δικαστικά συστήματα και στο περιβάλλον τους, Συμβούλιο της Ευρώπης 12/2018.

²³⁹ Βλέπε ανωτέρω σελ. 80.

²⁴⁰ O' Sullivan a.o, Predicting the Outcome of Judicial Decisions made by the ECHR, 2019.

μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως ένδειξη ποιες από τις καθυστερημένες υποθέσεις θα έπρεπε να τύχουν προτεραιότητας.

Τεχνητή Νοημοσύνη ως Αποδεικτικό Μέσο

Είναι πλέον αποδεκτό πως οι δυνατότητες της τεχνητής νοημοσύνης είναι απεριόριστες έως ασύλληπτες.

Μελέτες καταδεικνύουν πλέον πως εφαρμογές προσαρμοσμένες στη τεχνητή νοημοσύνη δυνατό να τεθούν ως μαρτυρία ενώπιον Δικαστηρίου. Μελέτες επίσης καταδεικνύουν ότι μαρτυρία από μηχανές τεχνητής νοημοσύνης οι οποίες αξιολογούν δηλώσεις μαρτύρων προσκρούουν στον κανόνα τεχνητής νοημοσύνης ενώ μαρτυρία η οποία είναι το αποτέλεσμα επεξεργασίας μηχανών τεχνητής νοημοσύνης αποφεύγουν τον κανόνα της εξ' ακοής μαρτυρίας και μπορούν να αξιολογηθούν ως αποδεκτή μαρτυρία ενώπιον Δικαστηρίων.

Είναι λοιπόν ξεκάθαρο πως στα επόμενα χρόνια οι διάδικοι σε εκκρεμοδικίες θα έχουν τη δυνατότητα να παρουσιάσουν μαρτυρία ενώπιον Δικαστηρίων συσχετισμένη με μηχανές τεχνητής νοημοσύνης.

Η αποδεικτική της αξία θα μπορεί να αξιολογηθεί αναλογικά στους υφιστάμενους κανόνες δικονομίας και απόδειξης και δυνατό να αντιμετωπιστεί ότι διαθέτει όμοια χαρακτηριστικά με αυτά μαρτυριών απλών μαρτύρων γεγονότων ήπραγματογνωμόνων²⁴¹.

Για σκοπούς καλύτερης κατανόησης της ανωτέρω αναφοράς είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι σε υποθέσεις ενώπιον Δικαστηρίων, χρησιμοποιήθηκαν σε Δικαστήριο στον Καναδά δεδομένα του FitBit²⁴² (wristband-ηλεκτρονικό λουράκι καταγραφής δεδομένων) ως απόδειξη σε υπόθεση σωματικών βλαβών για να καταδείξουν κατά πόσο οι δραστηριότητες του Ενάγοντα άλλαξαν μετά το ατύχημα. Περαιτέρω το 2021 σε Δικαστήριο των ΗΠΑ (Missouri), Δικαστής διέταξε Ενάγοντα σε αστική υπόθεση σωματικών βλαβών να παρουσιάσει όλα τα δεδομένα που καταγράφηκαν στο FitBit που φορούσε από την ημέρα που άρχισε να φορά τη συσκευή, για να καταδειχθεί κατά πόσον ο Ενάγοντας μπορούσε να διανύσει μεγάλες αποστάσεις σε αντίθεση με τον ισχυρισμό του περί ανικανότητας του.

Αντανακλαστικά και Αντιδράσεις Θεσμικών Φορέων

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνητής νοημοσύνης, η χρήση των συστημάτων της ΤΝ στο χώρο της νομικής επιστήμης διευκολύνει και επιταχύνει το σύνθετο έργο των συντελεστών του συστήματος Δικαιοσύνης (Δικαστές, Δικηγόροι) αλλά και των αρμόδιων φορέων στην ανάγκη να διασφαλίσουν και να εγγυηθούν τη χρήση νέων τεχνολογιών χωρίς να διακινδυνεύουν τα θεμελιώδη δικαιώματα, τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου. Τα ευεργετικά αυτά επιτεύγματα των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης έχουν ενθαρρύνει πολλούς θεσμούς όπως τα αξιολογήσουν αλλά έχουν την ίδια ώρα διεγείρει τη ανησυχία τους για την απειλή, τους κινδύνους και τη βλάβη

---

²⁴¹ M.Sokolova, The Role and Position of AI Evidence in Civil Litigation, *Medicine Law & Society*, Vol.16, No.1 pp. 169-190, April 2023.

²⁴² FitBit Data Now Being Used in the Courtroom, <https://www.forbes.com/sites/parmyolson/2014/11/16/fitbit-data-court-room-personal-injury-claim/>.

που δυνατό να προκαλέσουν στην ανθρωπότητα εξαιτίας πλημμελούς ελέγχου και λανθασμένων εφαρμογών.

Διακήρυξη του Μπλέτσει

Σε μια συμβολική αλλά και μοναδική διάσκεψη που οργανώθηκε από το Ηνωμένο Βασίλειο συμμετείχαν 28 χώρες και η Ευρωπαϊκή Ένωση με μοναδική θεματική τα θέματα ασφάλειας που προκύπτουν από τους κινδύνους που διαμορφώνονται εξαιτίας της ανάπτυξης της τεχνητής νοημοσύνης.

Τα Μέρη κατέληξαν στην υπογραφή διακήρυξης η οποία καταγραφεί τα εξής σημαντικά ζητήματα:

(α) Αναγνωρίζεται ότι η τεχνητή νοημοσύνη παρουσιάζει τεράστιες και οικουμενικές ευκαιρίες και έχει τη δυνατότητα να μετατρέψει αλλά και να αναβαθμίσει την ειρήνη, ευημερία αλλά και τον ανθρωποκεντρικό της ρόλο. Την ίδια στιγμή αναγνωρίζεται από την Διεθνή Κοινότητα η ανάγκη ανάπτυξης συνεργασιών στα θέματα τεχνητής νοημοσύνης που θα προωθούν την οικονομική ανάπτυξη, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη καινοτομία αλλά και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των βασικών ελευθεριών.

(β) Αναγνωρίζεται ότι η διάσκεψη αποτελεί μοναδική ευκαιρία για τη συνεργασία της διεθνούς κοινότητας για την ασφαλή ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης και την ασφαλή χρήση της.

(γ) Τα Μέρη διαπιστώνουν ότι η Τεχνητή νοημοσύνη δημιουργεί σημαντικούς κινδύνους για την ανθρωπότητα: κινδύνους στην κοινωνία, κινδύνους λόγω της λανθασμένης χρήσης αλλά και κινδύνους εξαιτίας της απώλειας ελέγχου. Επειδή αρκετοί από τους κινδύνους επηρεάζουν τη διεθνή κοινότητα η διεθνής κοινότητα αναγνωρίζει την ανάγκη συνεργασίας για την διασφάλιση του σκοπού ότι δηλαδή η ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης θα είναι ανθρωποκεντρική, υπεύθυνη και αξιόπιστη.

(δ) Προς τούτο τα μέρη αναγνωρίζουν ότι, επειδή υπάρχουν συστήματα τεχνητής νοημοσύνης που είναι ασυνήθιστα ισχυρά και εξελικτικά επικίνδυνα, θα πρέπει να διαμορφωθούν εκείνες οι συνθήκες που να ενθαρρύνουν τους σχετικούς φορείς να προσφέρουν διαφάνεια περιεχομένου και λογοδοσία σε σχέση με τους σχεδιασμούς τους για να μπορεί να εκτιμηθούν οι επικίνδυνες δυνατότητες που δυνατό να προκύπτουν αλλά και για να εμποδιστεί η λανθασμένη χρήση των συστημάτων και η απώλεια ελέγχου τους.

Ευρωπαϊκή Ένωση

Η ΕΕ έχει διαμορφώσει νομοθετική πρόταση για εναρμονισμένους κανόνες στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης (TN), δηλαδή τον **κανονισμό για την τεχνητή νοημοσύνη**. Το σχέδιο κανονισμού έχει στόχο να διασφαλίσει ότι τα συστήματα TN που διατίθενται στην ευρωπαϊκή αγορά και χρησιμοποιούνται στην Ένωση είναι **ασφαλή** και σέβονται τα **θεμελιώδη δικαιώματα** και τις αξίες της Ένωσης.

Ο κανονισμός για την TN αποτελεί **εμβληματική** νομοθετική πρωτοβουλία και περιλαμβάνει

- κανόνες για **μοντέλα ΤΝ γενικού σκοπού υψηλού αντίκτυπου** που ενδεχομένως συνεπάγονται συστημικό κίνδυνο μελλοντικά, καθώς και για τα **συστήματα ΤΝ υψηλού κινδύνου**
- αναθεωρημένο σύστημα **διακυβέρνησης** με ορισμένες εξουσίες επιβολής σε επίπεδο ΕΕ
- επέκταση του καταλόγου **απαγορεύσεων**, αλλά με τη δυνατότητα χρήσης **εξ αποστάσεως βιομετρικής ταυτοποίησης** από τις αρχές επιβολής του νόμου σε δημόσιους χώρους, με προϋπόθεση ορισμένες διασφαλίσεις
- καλύτερη προστασία των δικαιωμάτων μέσω της υποχρέωσης των φορέων που θέτουν σε εφαρμογή συστήματα ΤΝ υψηλού κινδύνου να διενεργούν **εκτίμηση επιπτώσεων στα θεμελιώδη δικαιώματα** πριν θέσουν ένα σύστημα ΤΝ σε χρήση.

Δικαστικές Αρχές

Δικαστικές Αρχές διαφόρων χωρών έχουν ασχοληθεί με την τεχνητή νοημοσύνη και το σύστημα Δικαιοσύνης ή τη διαδικασία ενώπιον των Δικαστηρίων. Χώρες όπως η Αυστραλία²⁴³, το ΗΒ²⁴⁴, Καναδάς και άλλοι έχουν προχωρήσει σε οδηγούς με τους οποίους καλούν τα Μέλη τους όπως κατανοήσουν τη τεχνητή νοημοσύνη και τις εφαρμογές της, διαφυλάξουν την εμπιστευτικότητα και την ιδιωτικότητα, διασφαλίσουν τη λογοδοσία και την ορθότητα στα δεδομένα, να διατηρήσουν την αμεροληψία, την ασφάλεια των δεδομένων, να είναι υπεύθυνοι και να είναι προσεκτικοί για τη πιθανή χρήση εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης από τους Διαδίκους.

International Bar Association²⁴⁵

Ο IBA, η παγκόσμια φωνή των Δικηγόρων έχει εντάξει στην ημερήσια διάταξη του για τα έτη 2023-2028 ως πρώτιστο θέμα την τεχνητή νοημοσύνη με τρόπο που να υποβοηθήσει, κατ' ανάλογο τρόπο και μέθοδο με τους Κανόνες ανταγωνισμού, στην εναρμόνιση των Κανόνων στη βάση του EU AI Act , στη συνεχή διαβούλευση των νομοθετικών φορέων και στην υποστήριξη κοινών αρχών, καλύτερων πρακτικών ή οδηγιών στις ανησυχίες που η τεχνητή νοημοσύνη προκαλεί.

CCBE²⁴⁶

Ο Ευρωπαϊκός Δικηγορικός Σύλλογος έχει εκδώσει τη δική του διακήρυξη με την οποία καλεί τους εθνικούς, Ευρωπαϊκούς και Διεθνείς Φορείς/Αρχές και Οργανισμούς όπως:

- καθορίσουν κανόνες αναφορικά με την χρήση των εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης στον τομέα της δικαιοσύνης με γνώμονα τη διαφύλαξη του δικαιώματος της δίκαιης δίκης και του δικαιώματος του φυσικού/ανθρώπινου Δικαστή.

---

²⁴³ Artificial Intelligence and Litigation, future possibilities. Handbook for Judicial Officers 2021.

²⁴⁴ Artificial Intelligence Guidance for Judicial Office Holders, 12.12.2023, Courts and Tribunals Judiciary.

²⁴⁵ IBA Legal Agenda 2023/2028.

²⁴⁶ Council Of Bars and Law Societies of Europe, Statement on the use of AI in the justice system and law enforcement, 22/5/2023.

- Οι κανόνες χρήσης συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης να λαμβάνουν υπόψη τις ηθικές αρχές με γνώμονα το σεβασμό στα θεμελιώδη δικαιώματα, διαφάνεια, λογοδοσία, και στη διατήρηση του Κράτους Δικαίου και της Δημοκρατίας.

Κύπρος

Η Κύπρος, παρακολουθεί αμέτοχη την όλη συζήτηση αλλά και ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και των εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης. Δεν υπάρχουν δυστυχώς οποιοσδήποτε ενδείξεις από πλευράς της Εκτελεστικής Εξουσίας, Δικαστικής Εξουσίας ότι το θέμα τους ενδιαφέρει και ότι ο προβληματισμός είναι συστηματικός που να τους απασχολεί. Δεν έχει ασχοληθεί κανένας με τα ειδικά χαρακτηριστικά της Κυπριακής πραγματικότητας και κατά πόσο εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επιτάχυνση των διαδικασιών ή ακόμα και για την επίλυση των καθυστερήσεων που ταλανίζει εδώ και πάρα πολλά χρόνια το σύστημα Δικαιοσύνης. Παθητικά αναμένεται, όπως γίνεται σχεδόν πάντα, την καθοδήγηση ή τις λύσεις να της δώσουν εξωτερικοί παράγοντες οι οποίοι όμως αγνοούν τα καθημερινά προβλήματα της Δικαιοσύνης.

Θα ήταν παράλειψη να μην σημειώσω ότι ούτε ο Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος κινείται προς διαφορετική κατάσταση απλά αναμένει την καθοδήγηση της Δικαστικής Εξουσίας στο ζήτημα, ούτε έχει καν ασχοληθεί με τη διακήρυξη της προηγούμενης ηγεσίας να διαμορφώσει το Κέντρο Διαιτησίας και Διαμεσολάβησης ως ένα χώρο χρήσης εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης στην επίλυση διαφορών.

Κατακλείδα

Η προσπάθεια υπαγωγής του ανθρώπινου συλλογισμού σε κωδικοποιημένη σκέψη με σκοπό την εξαγωγή και κατάληξη ορθών συμπερασμάτων στο νέο πληροφοριακό περιβάλλον δεν είναι σημερινό φαινόμενο αλλά αποτελούσε σταθερό ζητούμενο από την εποχή του Αριστοτέλη σε σχέση με την εξέλιξη του ανθρώπου.²⁴⁷

Η προσπάθεια υπαγωγής του ανθρώπινου συλλογισμού σε κωδικοποιημένη «ορθή» σκέψη με σκοπό την εξαγωγή ορθών συμπερασμάτων στο νέο πληροφοριακό περιβάλλον είναι προφανές ότι δεν είναι ευχερής σε ένα πεδίο όπως της δικαιοσύνης που ο νομικός συλλογισμός δεν μπορεί να είναι ποτέ στατικός.²⁴⁸

Σε αυτές τις προκλήσεις και ως θεματοφύλακες και λειτουργοί της Δικαιοσύνης, έχουμε ευθύνη και υποχρέωση να τοποθετηθούμε στα καινοτόμα ζητήματα και εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης χωρίς να απεμπλοούμε τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα της και έχοντας ασφαλώς κάθε λόγο να αντιμετωπίσουμε με θετικό τρόπο τα ευεργετήματα και οφέλη που δυνατό να προκύψουν.

---

²⁴⁷ Κουσουλής Σ. Η Αριστοτέλεια Συλλογιστική. Σπουδή στη θεωρία του συλλογισμού, εκδόσεις Σάκκουλα, β' έκδοση 2022.

²⁴⁸ Δρ. Μαρία Μυλώση, Ψηφιακή Δικαιοσύνη: Σύγχρονες προκλήσεις και Προβληματισμοί», 18.2.2021.